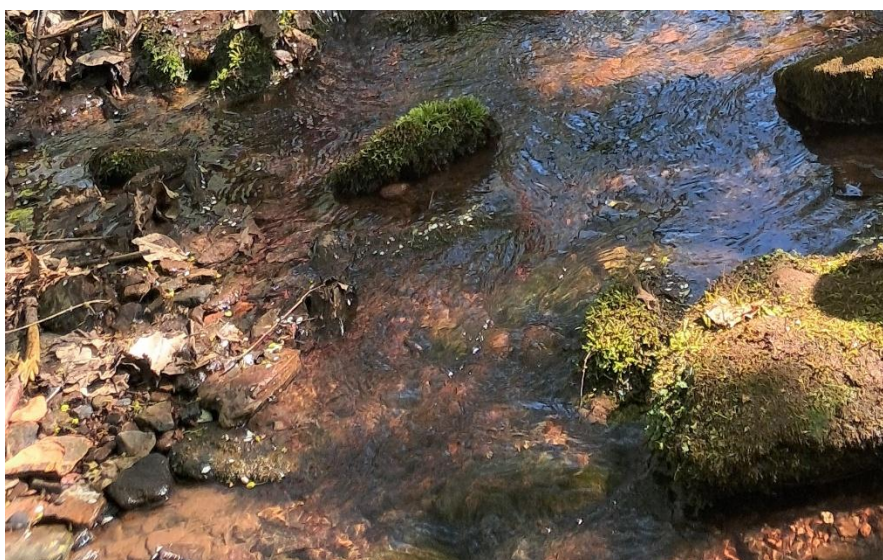

FARSKÝ POTOK A POVODEŇ

Místo realizace: TŘÍDA, FARSKÝ POTOK

Termín realizace: ZÁŘÍ

Cílová skupina: 4.třída

Téma: povodeň na Farském potoku jako příklad mimořádné události v přírodě

Hlavní sdělení: Povodeň na vodním toku je v přírodě přirozeným jevem, změnami v krajině lidé ale mohou podporovat její intenzitu a dopady na naše životy.

Hlavní cíl:

- ⊙ Žák se skrze Farský potok seznámí s tématem povodně a život člověka.

Dílčí cíle:

- ⊙ Žák dokáže popsat, čím jsou povodně pro člověka ohrožující.
- ⊙ Žák má představu, jak se správně chovat a nechovat při povodni.
- ⊙ Žák si uvědomuje souvislost mezi povodní a schopností krajiny vsakovat vodu.
- ⊙ Žák dokáže vyjmenovat povrchy, které vodu vsakují spíše dobře a ty které vsakují hůře nebo vůbec.

Anotace: Žáci si povídají o **povodních**, které v historii proběhly na Farském potoku. Vracejí se k **dobovým fotografiím** a čtou si **úryvek z kroniky**. Diskutují o tom, čím jsou **povodně** pro nás **ohrožující** a jak se při nich **správně chovat**. Skrze **pokusy se vsakováním** na plochách v okolí školy hledají souvislost mezi povodněmi a schopností krajiny vsakovat vodu.

Délka výukového programu: 120 min.

Harmonogram:

(45 min.) Farský potok a povodeň	08:00 – 08:45
(15 min.) přestávka	08:45 – 09:00
(60 min.) Vsakování v okolí školy	09:00 – 10:00

Příprava:

- **Instrukce pro děti ohledně vybavení:** Na výukové dny je vhodné, aby žáci měli:
  - skládací podsedák
  - oblečení a obuv vhodné do terénu, adekvátní počasí (pláštěnku, nepromokavou pevnou obuv, nepromokavé kalhoty)
  - oblečení vhodné k ušpinění, náhradní variantu na převlečení ve škole
  - v zimních měsících teplé vrstvené oblečení, prstové rukavice a přes ně palčáky, teplý čaj v termosce, zahřívací jídla např. se zázvorem
  - v teplých dnech opatření proti klíšťatům (večer se nechat prohlédnout rodičem)
- **Tisk deníky, dopis od potoka, pracovní listy.**
- **Předem umístit dopis a deníky u Farského potoka.**

Související aktivity:

- **Setkání s pamětníky:** Domluvit setkání žáků s někým, kdo pamatuje rozvodnění Farského potoka. Pátrání v rodinách žáků. Při pilotní realizaci jsme se v terénu (na místech z historických fotografií povodní) setkali s panem Jerjem.

Aktivita 1: Farský potok a povodeň

místo: třída

časová dotace: 45 min.

cíle:

- ⊙ Žák dokáže popsat, čím jsou povodně pro člověka ohrožující.
- ⊙ Žák má představu, jak se správně chovat a nechovat při povodni.

pomůcky:

- **čtvrtka A3¹**
- **fixy**
- text promluvy potoka
- historické fotografie z povodní (1936, 1971)
- text z kroniky (1936)

postup:

- **potok vypráví:** Sedíme v kroužku, žáci si zavřou oči a pedagog vypráví/čte příběh Farského potoka:

„Ahoj, já jsem Farský potok a pramením v kopcích nad vaší školou. Kousek od vás se vlévám do řeky Olešky. Potom s ní putuji dál a dál a nakonec se moje voda dostane až do moře. Zatímco vy sedíte ve škole, představte si, že já pořád teču. Voda skáče po kamenech a žbluňká. Zvěři nechávám napít a rostlinám v mém okolí přináším dostatek vláhy. Starám se o spoustu vodních tvorečků, kteří ve mně žijí a mají úkryty. Většina dní je poklidných, ale představte si, někdy se stane, že přeteču. Stává se to, když hodně moc prší. Tečou do mě proudy vody, voda se nevejde do mého koryta a já se vyliju. To potom může být pořádný proud a někdy z toho je pěkná šlamastyka. Beru s sebou, co mi přijde do cesty, zaplavuji zahrady, domy, silnice... Vy lidé tomu říkáte povodeň. Zažili jste někdy povodeň?“

- **povídání o povodních:** Pedagog si s žáky povídá o povodni. Probíhá sdílení, kdo povodeň někdy zažil, co se dělo? Následuje povídání o tom, kdy se rozvodnil Farský potok - čtení úryvku z kroniky o povodni roku 1936 a prohlížení fotografií z povodní (1936, 1971).
- **tvorba myšlenkové mapy:** Na základě braistormingu s dětmi pedagog kreslí na velký papír myšlenkovou mapu na téma, co všechno se může stát během povodně (znečištění zdrojů vody, úmrtí lidí, zvířat, evakuace, odnesení věcí, příval bahna, zničení mostů, atd.).
- **jak se správně chovat:** Společně si také pojmenujeme, jak se při povodních chovat a jak se nechovat (instrukce pro dítě).
- **proč povodeň vzniká:** Pedagog s žáky probere téma, proč vznikají povodně. **Najednou naprší hodně vody, která se nestíhá vsakovat.** Vsakování souvisí také s tím, na jakou plochu naprší, to půjdeme blíže prozkoumat ven.

¹ Červeně jsou označeny pomůcky, které nejsou součástí sady pomůcek k výukovému programu a je nutno, aby si je pedagog zajistil sám.

Aktivita 2: Vsakování v okolí školy

místo: okolí školy, třída

časová dotace: 60 min.

cíl:

- ⊙ Žák si uvědomuje souvislost mezi povodní a schopností krajiny vsakovat vodu.
- ⊙ Žák dokáže vyjmenovat povrchy, které vodu vsakují spíše dobře a ty které vsakují hůře nebo vůbec.

pomůcky:

- **stopky - telefon**
- **petláhve na vodu (do dvojice)**
- **tužka/propiska**
- podložka (do dvojice/skupiny)
- kelímky na vodu (do dvojice)
- pracovní list – vsakování povrchů (do dvojice)
- deník (pro každého žáka)
- dopis od Farského potoka
- text promluvy potoka

postup:

- **zadání a rozdání pomůcek:** Žáci se rozdělí do dvojic. Úkolem každé dvojice je prozkoumat rychlost vsakování vody na různých površích cestou k potoku (v okolí školy), výsledky pokusů žáci zapisují do pracovního listu. Jdeme od školy k domu s pečovatelskou službou – zkouška vsakování probíhá po cestě např. na trávě, štěrkové cestě, zámkové dlažbě, asfaltu, atp.
! Pedagog může aktivitu zadat žákům už ve třídě, vyjmenovat povrchy, na kterých budeme pokus dělat. Žáci si do pracovního listu si napíší předpoklad – co bude vsakovat nejlépe a co nejhůře.

- **vyhodnocení:** Žáci si v pracovním listu seřadí zkoumané povrchy - od těch, co nevsakují vůbec, až k těm, co vsakují nejrychleji. U domu s pečovatelskou službou sdílíme výsledky.
- **návštěva potoka:** U domu s pečovatelskou službou scházíme k potoku, žáci nalézají na stromě zavěšený dopis od potoka a v blízkosti ukryté deníky. Dárek od potoka pro zápisky zážitků z pravidelných výprav k potoku.
- **shrnutí výsledků bádání ve třídě:** Opakování vyhodnocení realizujeme po návratu do třídy, kdy výsledky společně napíšeme na tabuli v podobě rozdělené povrchů, na

ty, které vsakují lépe a které hůře či vůbec². Žáci mohou závěrem doplnit následující věty:

- Když budeme mít hodně povrchů, které nevsakují, např. _____, tak při velkých deštích pomáháme vodě, aby přeplnila Farský potok.
- Když budeme mít dostatek povrchů, které vsakují, např. _____ můžeme mírnit množství vody, které steče do potoka.
- Někdy je deště tolik v tak krátké době, že povodeň vznikne i v krajině, která saje. Voda se zkrátka _____ vsakovat.
- Když povodeň nastane, jak se mám správně chovat? _____

- **uzavření výukového dne – potok vypráví:**

Víte děti, teču tady už pěkně dlouho. Tekl jsem tudy už v dobách, kdy tady ještě nežili žádní lidé. Všude kolem byly tehdy jen hluboké lesy. I tehdy bylo vody občas hodně, ale musím říct, že v lese, se spousta vody vsákla dřív, než do mě stihla dotéct. Ted' je lesů méně a více střech domů, silnic, udusané hlíny v polích, po kterých voda steče, co by dup. Však jste to sami viděli...

Rád bych vám ještě řekl, že povodně patří a vždy patřily do mého života. S velkou vodou jsem odpradáva roznášel do krajiny na živiny bohaté bahno jako cenné hnojivo. Většinou při jarním tání. Vy lidé jste si ale často postavili domy tak blízko u mě, že když se rozliju, spláchnu i vaše místo k životu. Nedělám to rád, ale nic jiného mi nezbyvá. Je to součást koloběhu mého života.

- ! Dle zkušeností z více 4. tříd osobní deník dobře funguje pro společné zápisky vedené třídním pedagogem, tj. záznamy formou textů či obrázků, které slouží k ukotvení toho, co jsme objevili. Důležité ale může být zároveň ponechat prostor i pro individuální záznam prožitků, které si děti z výukového dne odnášejí.
- ! Variantou osobních deníků je deník celé třídy, do kterého žáci společně zaznamenávají, co všechno u potoka zažili (texty, malování, vlepování přírodnin atp.).
- ! Součástí výukového dne může být i povídání s žáky na téma, proč si lidé staví domy blízko u vody? Při povídání s pamětníkem panem Jerjem, jsme se přirozeně dotkli toho, že v historii to bylo často nezbytné = voda na praní, pro dobytek, zdroj energie x dnes spíše krása, koupání. Děti zasáhla informace, jak lidé žili, když neměli doma vodovod.
- ! Odkazy k tématu:

píseň / Voda je život, Jan Eret: <https://www.youtube.com/watch?v=Hq9ytaGdnk8>

píseň / Voda, Bára Poláková: <https://www.youtube.com/watch?v=f1t9XtjtnY>

video Záchranného kruhu:

Co dělat, když nastane povodeň: <https://www.youtube.com/watch?v=OjbCEcnfcXk>

Příčiny a důsledky povodní: <https://www.youtube.com/watch?v=ZPG0hzY2PbQ>

video Institut ochrany obyvatel:

Povodně a ochrana obyvatel: <https://www.youtube.com/watch?v=OLZ7WADv1Rs>

---

² Schopnost vsakovat a rychlost vsakování je ovlivněna aktuální vlhkostí půdy. Jiné budou zaznamenané rychlosti u stejného povrchu na sluníčku a ve stínu. Rychlost se liší za sucha a po dešti.

Vytvořilo: Středisko ekologické výchovy Český ráj
Autoři: Lenka Javůrková, Vít Preisler
V roce: 2025

Tento materiál vznikl za finanční podpory Libereckého kraje.

